

John Malkovich i Uma Thurman durant un descans del rodatge de 'Les amistats perilloses' (1988), l'adaptació cinematogràfica de Frears de la novel·la epistolar de Pierre Choderlos de Laclos, molt més perversa que la literatura d'Austen i les germanes Brönte

L'any vinent el Teatre Lliure
celebrarà els 200 anys del
naixement de Charlotte
Brontë amb un muntatge de
'Jane Eyre' encapçalat per
Clara Segura. Ens capbussem
en un seguit de llibres
dominats per les passions

Cors oprimits per cotilles de balena

¿ESTEU POTSER ENAMORADES, SI ÉS QUE TAL COSA ÉS AVUI POSSIBLE? ¿Us han promès un capità de la guàrdia que es diu Darcy o el fill d'un terratinent que es diu Rochester? ¿Un enorme malentès regeix la vostra vida i us ha condemnat a l'ostracisme amorós? Ja ho sabeu: oh, pare, ell és pobre i humil però deixeu que l'estimi i us demostraré com és de bo per a mi... Etcètera. Sabem que la resposta a tot això és no, si no és que viviu al Yorkshire de començaments del segle XIX, però també és segur que sabeu de què us parlo. D'aquell univers opressiu però estranyament cordial descrit per Jane Austen i les germanes Charlotte, Anne i Emily Brontë. Ambient de burgesia agrària i matrimonis convinguts; de llargues xerrades vora el foc o camí d'un llac, amb tot de germanes moníssimes que fan funcions de teatre casolà i que escriuen d'amagat poesia on sublimen pulsions suïcides. De cors oprimits per cotilles de balena. Les Brontë i Austen van aixecar un gènere que, si fem cas de la cartellera que ens ve de Hollywood, ens segueix fascinant, en part perquè van ser pioneres a plantejar conflictes socials i de gènere que, com ha dit recentment Jeffrey Eugenides, continuen vigents.

I no ens ha d'estranyar. És cert que, des d'abans d'Austen, els arguments romàntics han estat presents en el naixement del gènere contemporani de la novel·la, en el Romanticisme i el Realisme del XVIII i del XIX. A finals del XVIII podríem parlar del *Werther* de Goethe o del *Manon Lescaut* de l'abat Prévost. *Les amistats perilloses* de Choderlos de Laclos, a finals del XVIII, presentava d'una forma molt allunyada de la idealització romàntica l'amor, més aviat com un terreny de cinisme, luxúria i desengany. I ja al XIX l'argument amorós –per exemple de l'amor no correspost, del desdeny i la revenja– sosté la trama de bona part de les novel·les centrals del realisme decimonònic, com *Grans esperances* de Dickens, *Madame Bovary* de Flaubert, *Les il·lusions perdudes* de Balzac o *Bell amic* de Maupassant. I si parlem de la naixent *short story* realista, el XIX és ben pròdig en exemples, el més significatiu dels quals és sens dubte Txékhov (pensem en *La dama del gosset*).

Si una novel·la és, sobretot, la combinació d'un bon treball de construcció de personatges, principals i secundaris –rodons, contradictoris i evolutius–, i el desenvolupament d'una trama on hi ha un o diversos conflictes, a les novel·les romàntiques també cal que hi trobem això. I això és present a les obres de les Brontë i d'Austen. Si no, estariem davant d'un subgènere de la *trivialliteratur* o de la literatura *lowbrow*, també dita literatura *pulp* o de quiosc (o d'aeroport), que produeix novel·letes del gènere romàntic com xurros amb portades on, invariablement, apareix un efeb cabellut amb el tors nu, ufanós d'abdominals. Estem parlant de noms com Barbara Cartland a la Gran Bretanya o Corín Tellado a Espanya. Cartland va publicar 723 novel·letes romàntiques, d'ençà que va començar a escriure el 1923, quan encara era periodista. En podia fer una cada quinze dies, sota una estricta estructura narrativa, tòpica i repetida, i sempre amb un títol on estava present la paraula *amor*. Cartland era una burgesa de dretes de dents esgrogueïdes, contrària al sexe pre o extramatrimonial, que duia vestits i americanes rosa xiclet amb barrets impossibles, plens de plomes, com si fos un acabalat personatge de P.G. Wodehouse. Corín Tellado seria el seu sòsia hispà. Autora de més de 5.000 novel·letes de quiosc, és encara l'autora més llegida en castellà després de Miguel de Cervantes. Novel·letes breus, repetitives, sense inventiva ni originalitat, amb personatges plans, però molt populars i de gran èxit.

Però, quan és de qualitat, la novel·la romàntica expressa en cada època quina és la realitat (o la lluita contra la realitat) de la dona en aquella societat. També la idea que es té de les relacions amoroses. És el que trobem en les obres d'Austen, la pionera del gènere, fins al punt que algú hi ha vist la narrativització de les teories profeministes de Mary Wollstonecraft sobre l'educació de les dones. Austen, filla gran d'un rector de Steventon, a Hampshire, va disfrutar d'una certa posició dins d'una societat rural, cosa que li va permetre llegir molt en una bona biblioteca paterna, i aprendre d'una mare que, en la intimitat, componia versos i tenia molts fills. Quan va publicar amb el pseudònim A Lady les peripècies, en alguna part biogràfiques, de les germanes Dashwood a *Sentit i sensibilitat*, el 1811, va aconseguir un *succès d'estime* i va mostrar un camí que ella mateixa va seguir el 1813 amb *Orgull i prejudici* i el 1814 amb *Mansfield Park*, entre altres obres molt exitoses, com *Emma*, per exemple. El cas de les germanes Brontë és en bona part similar; notem per exemple que també eren filles d'un pastor protestant i que vivien isolades en un medi rural, a Haworth. D'entrada, però, elles ja havien gaudit de l'antecedent d'Austen, atès que publiquen a la dècada de 1840, trenta anys més tard. L'any 1847 va esclatar aquest imaginari que compartien les tres germanes. Anne va publicar *Agnes Grey*; Emily, *Cims borrascosos*, i Charlotte, *Jane Eyre*, que presenta el retrat d'una dona que refusa el lloc que la societat li atorga, i que flirteja amb l'atractiu Rochester. *Jane Eyre* ha sigut des de la seva publicació una de les novel·les angleses més llegides de tots els temps, entre les quals cal comptar també els *Cims borrascosos* de la seva germana Charlotte. Potser avui no duem cotilles, però cert grau d'opressió és, encara, ben reconeixible. ■

per David Vidal

